

HRVATSKA
GOSPODARSKA
KOMORA

DEPOZITI KUĆANSTAVA – AKTUALNO STANJE I KRETANJA

- FINANCIJSKA IMOVINA KUĆANSTAVA
- DEPOZITI KUĆANSTAVA
- PASIVNE KAMATNE STOPE KREDITNIH INSTITUCIJA
- REGIONALNI ASPEKT DEPOZITA KUĆANSTAVA KOD KREDITNIH INSTITUCIJA

rujan 2019.

Izdavač
Hrvatska gospodarska komora

Za izdavača
dr.sc. Luka Burilović

Pripremio:
Sektor za financijske institucije i ekonomske analize
Odjel za makroekonomske analize
Tel.: +385 (0) 1 4828 373
Faks: +385 (0) 1 4561 535
E-mail: makroekonomija@hgk.hr
Web: hgk.hr

Prijelom i tisak: INTERGRAFIKA TTŽ, Zaprešić

Naklada:
700 primjeraka

Zagreb, rujan 2019.

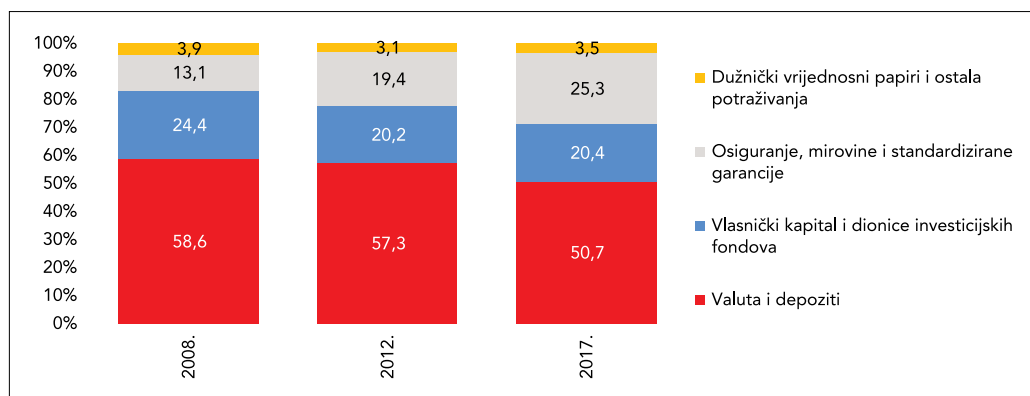
Sadržaj

FINANCIJSKA IMOVINA KUĆANSTAVA	2
DEPOZITI KUĆANSTAVA	3
PASIVNE KAMATNE STOPE KREDITNIH INSTITUCIJA I PRINOSI NOVČANIH INVESTICIJSKIH FONDOVA	6
REGIONALNI ASPEKT DEPOZITA KUĆANSTAVA KOD KREDITNIH INSTITUCIJA	8
ZAKLJUČNO	11

1 | FINANCIJSKA IMOVINA KUĆANSTAVA

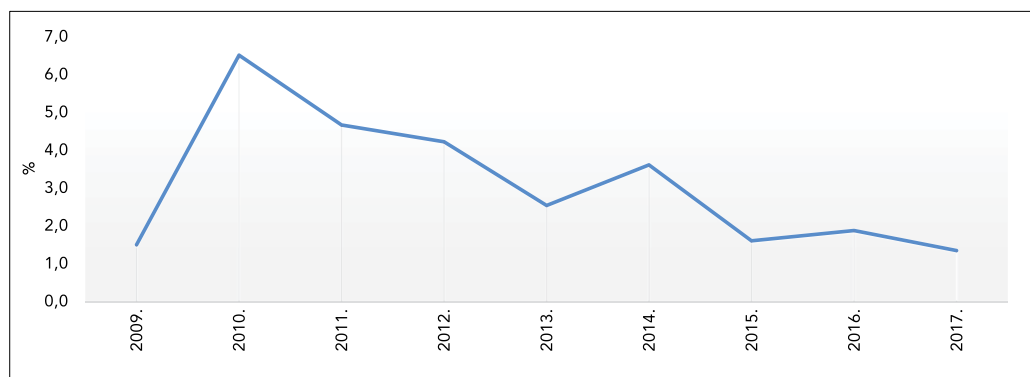
Iako depoziti i dalje dominiraju u financijskoj imovini kućanstava (prema posljednjem podatku za 2017. godinu, depoziti i valute činili su 50,7% financijske imovine kućanstava), posljednjih je godina vidljivo smanjenje njihova udjela, primarno zbog bržeg rasta vrijednosti ulaganja u mirovinske fondove (zbog stalnih uplata u fondove i ulaganja fondova u dužničke vrijednosne papire države koji imaju siguran prinos), ali i manje dinamike rasta valuta i depozita. Naime, ukupna nominalna vrijednost financijske imovine sektora kućanstava u posljednjih se devet godina uvećala za 51,9%, pri čemu stavka Valute i depoziti za 31,5%, a stavka Osiguranje, mirovine i standardizirane garancije za 194,7%. Stoga se i struktura imovine kućanstava promijenila – udio valuta i depozita od 2008. do 2017. godine smanjen je za 7,9 postotnih bodova, dok je udio stavke Osiguranje, mirovine i standardizirane garancije porastao za 12,3 postotna boda.

Struktura financijske imovine kućanstava

Izvor: HNB; izračun: HGK

Valuta i depoziti kućanstava, godišnje stope rasta

Izvor: HNB; obrada: HGK

2 | DEPOZITI KUĆANSTAVA

Depoziti uključuju štedne i oročene depozite te depozitni novac.

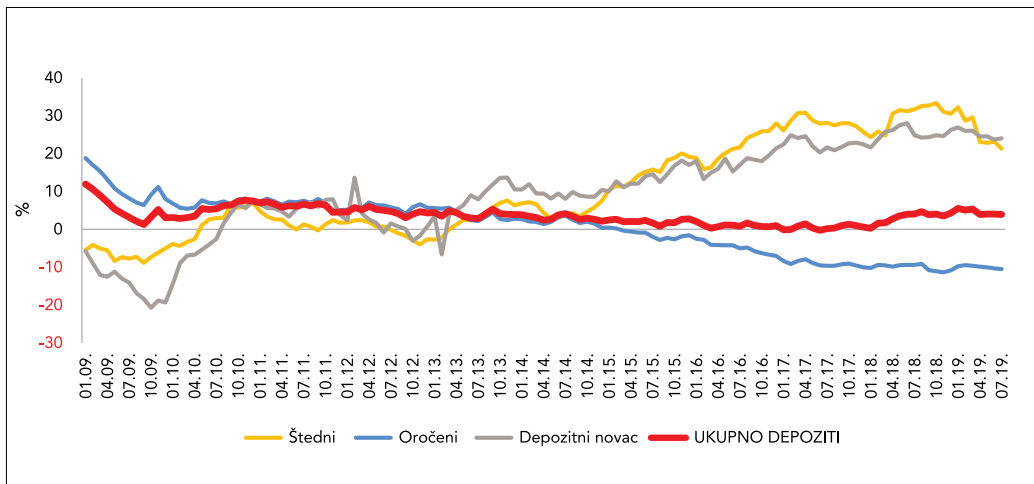
Štedni depoziti su depoziti po viđenju i izdani instrumenti plaćanja.

Oročeni depoziti su vremenski vezani depoziti s fiksnom kamatnom stopom.

Depozitni novac su sredstva na transakcijskim računima (tekući računi i žiro-računi).

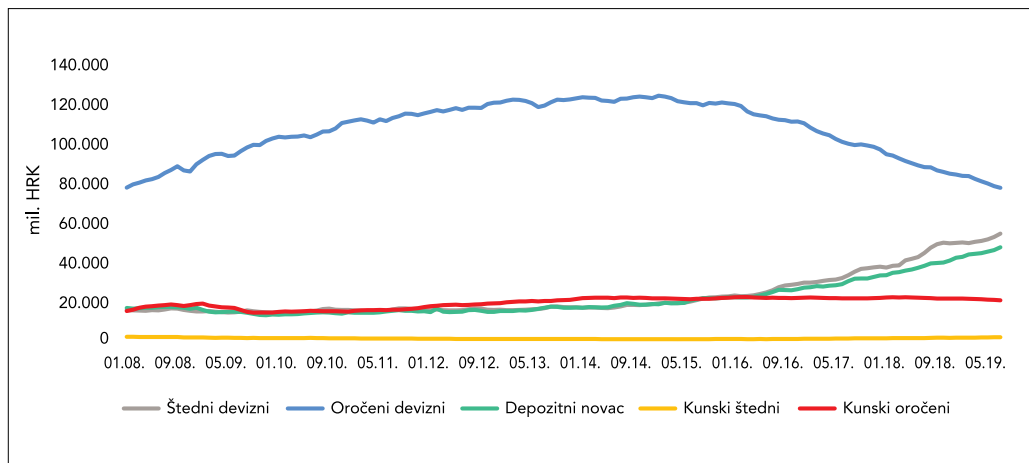
U bankama, štednim bankama, stambenim štedionicama i novčanim fondovima (u monetarnoj statistici ove se institucije grupno nazivaju Druge monetarne financijske institucije – DMFI), sektor kućanstava imao je krajem srpnja 2019. godine ukupno 205,3 milijarde kuna depozita. U odnosu na prethodnu godinu, to je bilo 7,8 milijardi kuna više, a relativno 3,9% više. Pritom je godišnji rast zabilježen kod depozitnog novca (24%) i štednih depozita (21,3%), dok su oročeni depoziti smanjeni (-10,5%).

Kretanje depozita kod DMFI-ja, godišnje stope rasta (%)

Izvor: HNB; izračun: HGK

Stanja depozita kod DMFI-ja prema vrstama depozita

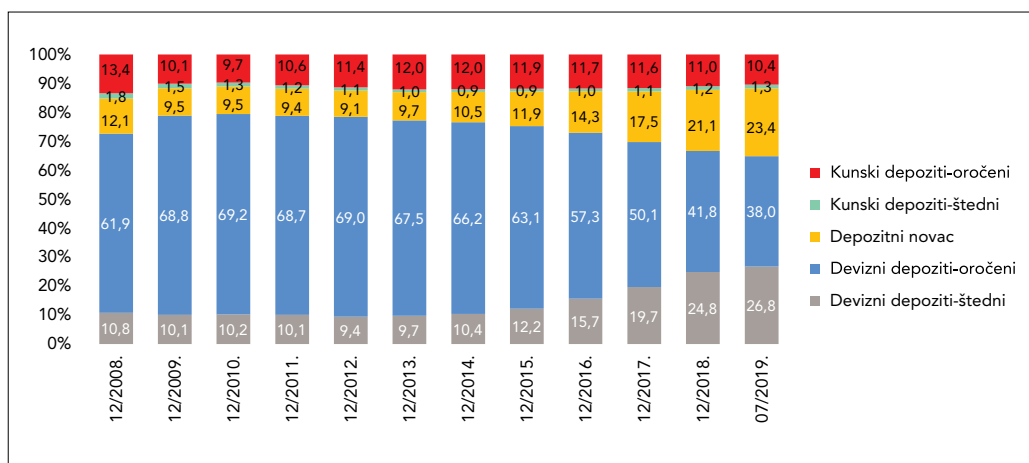

Izvor: HNB; obrada: HGK

Vidljivo je da se vrijednost oročenih depozita počela kretati padajućim trendom 2015. godine, a gotovo je istodobno i dinamiziran rast štednih depozita (po viđenju) i depozitnog novca. To pokazuje da su se preferencije u štednji stanovništva počele mijenjati, odnosno vidljiv je pomak prema najlikvidnijim oblicima štednje (depoziti po viđenju i transakcijski računi).

Krajem srpnja 2019. godine bilo je 43,8 milijardi kuna manje oročenih depozita (kunskih i deviznih) nego početkom 2016. godine.

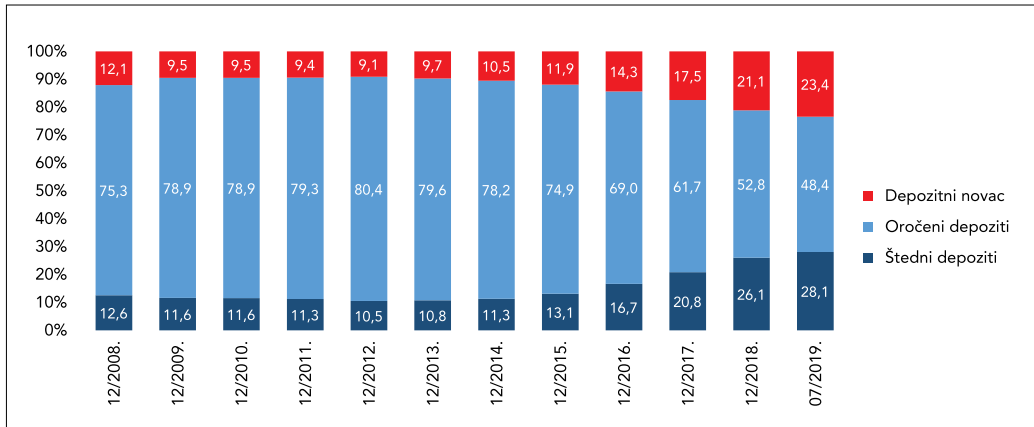
Struktura depozita stanovništva kod DMFI-ja prema vrstama depozita

Izvor: HNB; izračun: HGK

Iako oročeni depoziti i dalje imaju najveći pojedinačni udio u ukupnim depozitima stanovništva (48,4%), on je ove godine prvi put pao ispod polovine ukupne vrijednosti depozita. Istodobno, uočljiv je snažan rast udjela depozitnog novca i štednih depozita koji su sada na svojim rekordnim visinama.

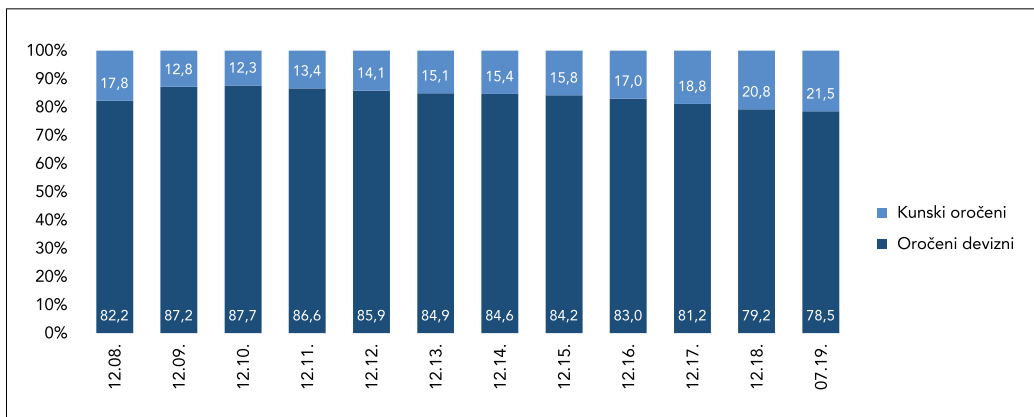
Struktura depozita kod DMFI-ja prema stupnju likvidnosti

Izvor: HNB; obrada: HGK

U valutnoj strukturi oročenih depozita i dalje prevladavaju devizni depoziti, no njihov se udio kontinuirano smanjuje od 2011. godine. Od ukupnih oročenih depozita sada udio deviznih depozita iznosi 78,5%, što je u odnosu na 2011. godinu manje za 8,1 postotni bod. Iako se smanjuju vrijednosti i kunskih i deviznih oročenih depozita, veći i dugotrajniji pad zabilježen je kod deviznih, što je i razlog pada njihova udjela u valutnoj strukturi oročenih depozita.

Valutna struktura oročenih depozita kod DMFI-ja

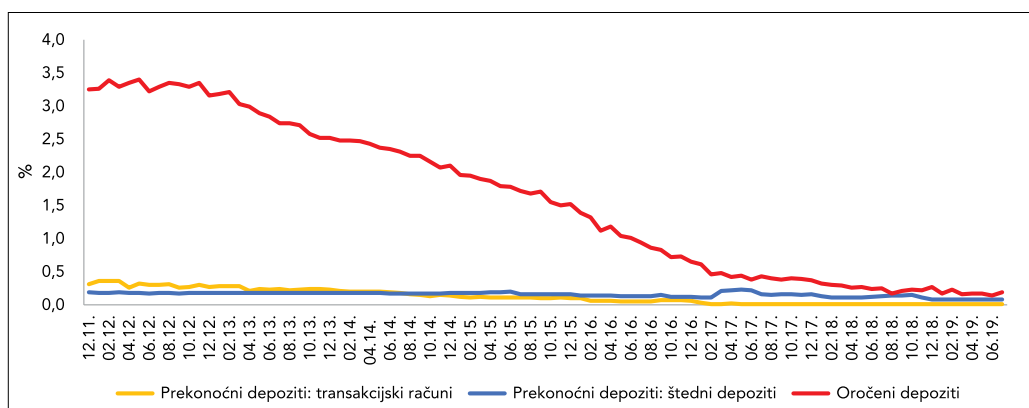

Izvor: HNB; obrada: HGK

3 | PASIVNE KAMATNE STOPE KREDITNIH INSTITUCIJA I PRINOSI NOVČANIH INVESTICIJSKIH FONDOVA

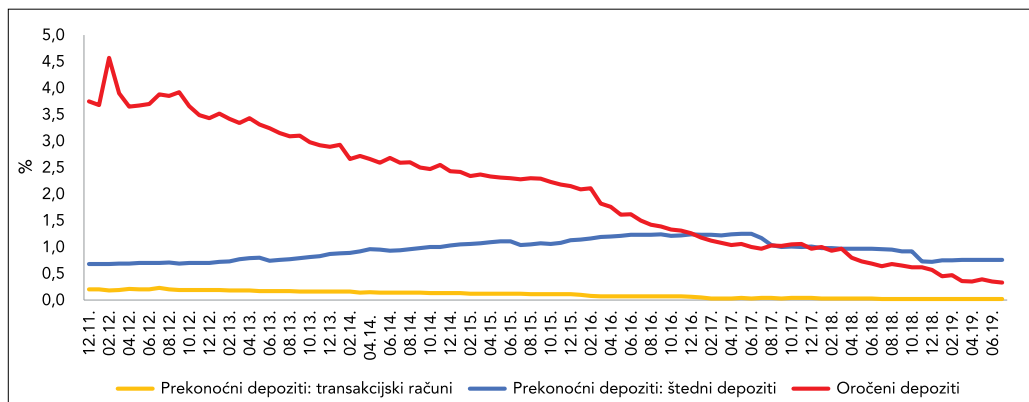
Osnovni razlog promjene preferencija stanovništva prema likvidnijim oblicima depozita povijesno su niske pasivne kamatne stope koje su (osobito kod oročene štednje) postale destimulativne. Kamatne stope na oročene depozite snažno su pale te su se gotovo izjednačile s kamatnim stopama na likvidnije depozite.

Kamatne stope kreditnih institucija na devizne depozite (vagani mjesečni prosjeci kamatnih stopa, u postocima na godišnjoj razini, novi poslovi)

Izvor: HNB; obrada: HGK

Kamatne stope kreditnih institucija na kunske depozite (vagani mjesečni prosjeci kamatnih stopa, u postocima na godišnjoj razini, novi poslovi)

Izvor: HNB; obrada: HGK

Tako je kamatna stopa za devizne oročene depozite ispod jedan posto od sredine 2016. godine, a ispod 0,5% od početka 2017. godine. Trenutno (podatak za srpanj) iznosi tek 0,19%, a za najduža oročenja (više od dvije godine) tek 0,27%.

Snazan pad je zabilježen i kod kamatnih stopa na kunske oročene depozite koja je u srpnju bila na razini od 0,33%, neznatno više od kamatne stope na devizne oročene depozite. Kamatna stopa na kunske depozite na transakcijskim računima gotovo je nulta – u srpnju je iznosila 0,22%.

Istodobno, niti prinosi novčanih investicijskih fondova nisu nimalo atraktivniji (pritom treba napomenuti da od ožujka ove godine postoje samo dva novčana fonda te da je od ukupno 21 novčanog fonda, zbog stupanja na snagu Uredbe o novčanim fondovima, njih 19 nastavilo poslovanje u kategoriji kratkoročnih obvezničkih fondova, koji su nešto rizičniji).

Štednja u stambenim štedionicama također je manje atraktivna zbog smanjenja državnih poticaja. Naime, uvođenjem stambene štednje 1998. godine, visina DPS-a bila je određena kao fiksni postotak čiji je iznos do sada smanjivan nekoliko puta. Prvobitno, DPS je iznosio 25% od iznosa raspoložive stambene štednje uplaćene u godini za koju se isplaćuju DPS-ovi, a najviše do iznosa od 5.000,00 kuna raspoložive stambene štednje po stambenom štediši tijekom jedne kalendarske godine. Izmjenom Zakona 2005. godine, postotak DPS-a smanjen je s 25% na 15%, a izmjenama Zakona 2013. godine smanjen je s 15% na 10%. Također, zakonskim izmjenama 2013., određeno je da se DPS na stambenu štednju prikupljenu tijekom 2014. neće isplatiti iz državnog proračuna Republike Hrvatske. Posljednjim izmjenama Zakona 2014. odnosno 2015. godine uveden je varijabilni iznos DPS-a koji se tijekom godina smanjivao od 4,9% odnosno najviše 245,00 kuna po stambenom štediši 2015. godine do 1,2% odnosno najviše 60,00 kuna po stambenom štediši. Prema aktualnom prijedlogu odluke za stambenu štednju prikupljenu u 2020. godini poticaj će iznositi 0,7% odnosno najviše 35,00 kuna po štediši.

4 | REGIONALNI ASPEKT DEPOZITA KUĆANSTAVA KOD KREDITNIH INSTITUCIJA

U regionalnoj odnosno županijskoj raspodjeli depozita kućanstava u kreditnim institucijama uočljivo je da uz Grad Zagreb postoji koncentracija depozita u primorskim županijama.

Depoziti kućanstava kod kreditnih institucija po županijama

Županija naziv	Vrijednost depozita u mil. HRK		Stopa rasta, 6. 19. / 6. 18., %	Udio u RH 6. 19, %
	6. 18.	6. 19.		
Grad Zagreb	53.900	55.692	3,3	28,0
Splitsko-dalmatinska	23.386	24.782	6,0	12,5
Primorsko-goranska	18.297	19.051	4,1	9,6
Istarska	14.286	15.167	6,2	7,6
Zagrebačka	13.900	13.217	-4,9	6,6
Zadarska	8.620	9.000	4,4	4,5
Osječko-baranjska	7.680	8.509	10,8	4,3
Dubrovačko-neretvanska	7.740	8.105	4,7	4,1
Varaždinska	5.006	5.331	6,5	2,7
Šibensko-kninska	4.716	4.961	5,2	2,5
Karlovačka	4.405	4.651	5,6	2,3
Međimurska	4.220	4.436	5,1	2,2
Brodsko-posavska	3.679	3.795	3,2	1,9
Krapinsko-zagorska	3.403	3.593	5,6	1,8
Sisačko-moslavačka	3.318	3.452	4,0	1,7
Bjelovarsko-bilogorska	3.170	3.292	3,9	1,7
Vukovarsko-srijemska	3.136	3.236	3,2	1,6
Koprivničko-križevačka	2.950	3.062	3,8	1,5
Požeško-slavonska	1.890	1.923	1,7	1,0
Ličko-senjska	1.841	1.865	1,3	0,9
Virovitičko-podravska	1.592	1.653	3,8	0,8
Ukupno Kontinentalna Hrvatska	112.249	115.843	3,2	58,3
Ukupno Jadranska Hrvatska	78.885	82.930	5,1	41,7
Ukupno RH	191.134	198.774	4,0	100,0

Izvor: HNB; obrada: HGK

Naime, među prvih deset županija s najvećim apsolutnim vrijednostima depozita nalaze se sve primorske županije s iznimkom najmaloljudnije Ličko-senjske županije. Tako su stanovnici sedam primorskih županija 30. lipnja 2019. godine imali kod kreditnih institucija deponirano 82,9 milijardi kuna odnosno 41,7% vrijednosti depozita svih hrvatskih kućanstava.

U odnosu na prethodnu godinu, depoziti su porasli u svim županijama osim u Zagrebačkoj (-4,9%), relativno najviše u Osječko-baranjskoj (10,8%). Rast je bio snažniji u regiji Jadranske (5,1%) nego u regiji Kontinentalne Hrvatske (3,2%).

Kada se podatak relativizira brojem stanovnika, u prvih deset županija s najvećim depozitima ulazi i najmanje naseljena hrvatska županija, Ličko-senjska.

Depoziti kućanstava per capita kod kreditnih institucija u lipnju 2019. g.

Županija naziv	Depoziti <i>per capita</i> (u HRK)
Istarska	72.652
Grad Zagreb	69.225
Primorsko-goranska	67.024
Dubrovačko-neretvanska	66.867
Splitsko-dalmatinska	55.308
Zadarska	53.520
Šibensko-kninska	49.530
Zagrebačka	42.707
Ličko-senjska	41.280
Međimurska	40.360
Karlovačka	39.807
Varaždinska	31.925
Osječko-baranjska	30.694
Bjelovarsko-bilogorska	30.511
Krapinsko-zagorska	28.665
Koprivničko-križevačka	28.432
Požeško-slavonska	28.338
Brodsko-posavska	27.095
Sisačko-moslavačka	23.232
Virovitičko-podravska	21.961
Vukovarsko-srijemska	20.960
Ukupno RH	48.626

Izvor: HNB; obrada: HGK

Podatak o koncentraciji depozita u primorskim županijama nije u potpunoj korelaciji s razvijenošću ili s visinom plaća, ali se može povezati s činjenicom da se u ovim županijama velik dio stanovništva (kućanstava) bavi sezonskim poslom odnosno privatnim iznajmljivanjem smještaja za turiste. Naime, turistička je djelatnost koncentrirana u primorskim županijama – oko 95% ukupnih turističkih noćenja ostvaruje se na ovom prostoru. Pritom se u privatnom smještaju ostvaruje više od 43 milijuna noćenja (podaci za 2018. godinu), 48% svih ostvarenih turističkih noćenja u Hrvatskoj. Istodobno se može pretpostaviti da je dio stanovništva koji se bavi turističkim sezonskim poslom skloniji konzervativnom načinu štednje, ne samo zbog činjenice da se preostali dio godine mora financirati iz sredstava zarađenih u sezoni nego i zbog neizvjesnosti koju djelatnost turizma donosi, stoga se kod štednje primarno traži sigurnost, a tek sekundarno prinos.

ZAKLJUČNO

Razdoblje povijesno niskih kamatnih stopa u Europi i Hrvatskoj, koje se sada proteže posljednjih nekoliko godina, rezultiralo je promjenama karakteristika štednje stanovništva.

Prvo, vidljivo se smanjuje udio valuta i depozita u ukupnoj financijskoj imovini sektora kućanstava, koji je uvijek bio prevladavajući, te je prema posljednjem podatku (za 2017. godinu) bio tek nešto iznad polovine ukupne financijske imovine, najniže dosad. Isto je tako primjetno da se mijenjaju i karakteristike depozita. Naime, oročeni depozit kao primarni oblik klasične štednje postaje sve manje atraktivan zbog snažnog pada pasivnih kamatnih stopa koje banke nude za oročenu štednju, koje su se sada gotovo izjednačile s kamatnim stopama na najlikvidnije oblike depozita. Kako su se razine pasivnih kamatnih stopa spustile vrlo nisko, blizu nuli, realne kamatne stope na depozite zapravo su negativne (nominalne kamatne stope su uglavnom ispod razine inflacije). Posljedično, u strukturi ukupnih depozita snažno raste udio najlikvidnijih depozita, a to su transakcijski računi i depoziti po viđenju. Kamate na deponirana sredstva na transakcijskim računima, naime, nisu porezna osnovica poreza na kapitalnu dobit, koji je uveden 2016. godine, dok kamate na štedne i oročene depozite jesu.

Istodobno, niti neki drugi oblici štednje koji imaju karakteristike niske rizičnosti poput novčanih investicijskih fondova nisu atraktivniji. Primjerice, prinosi u novčanim fondovima tek su nešto iznad nule te osnovica poreza na dohodak od kapitala (ako se otuđe unutar dvije godine), pa je u takvom kontekstu stanovništvo sada sklonije veće iznose štednje investirati u nekretnine (a porez na imovinu još nije uveden).

Širi kontekst u kojemu se događaju ovakve promjene duže je razdoblje ekspanzivne monetarne politike u Hrvatskoj i na području cijele EU (osobito na europodručju), što rezultira obilatim likvidnošću bankovnog sustava i povijesno niskim kamatnim stopama. Tako su viškovi likvidnosti u hrvatskim bankama na povijesno visokim razinama: krajem srpnja vrijednost slobodnih novčanih sredstava iznosila je 39,5 milijardi kuna (od čega 29,6 milijardi kuna kunskih i 9,896 milijardi kuna deviznih).

Signali koji dolaze iz Europske središnje banke potvrđuju da će se razdoblje povijesno niskih kamatnih stopa prolongirati. Štoviše, na posljednjem je sastanku Europske središnje banke (12. rujna) kamatna stopa ECB-a na depozite (pasivna stopa ECB-a koju daje bankama za položene depozite), koja je nulta od 2012. godine, a negativna od 2016. godine, dodatno snižena na -0,5% te su ponovno uvedene kupnje vrijednosnih papira (tzv. kvantitativno popuštanje).

Takav globalni kontekst sugerira da će i kamatne stope u Hrvatskoj ostati niske još neko vrijeme, pa će i klasična štednja u bankama ostati neatraktivna. Ona bi mogla biti još manje atraktivna u slučaju uvođenja negativne kamatne stope na štednju, što se počelo događati u EU. Ipak, zasad to u Hrvatskoj nije scenarij koji se očekuje – HNB drži svoju pasivnu stopu na sredstva izdvojene obvezne pričuve i na prekončne

depozite banaka na 0,00% već nekoliko godina te se ne očekuje da će uvesti negativne pasivne stope poput ECB-a ili nekih središnjih banaka u EU izvan eurozone (Danska, Švedska). Stoga se niti ne očekuje da bi hrvatske poslovne banke mogle uvesti negativnu kamatnu stopu na štednju, kao što se to dogodilo u jednoj članici EU. Riječ je o Danskoj (koja nije članica eurozone, ali je od 1999. danska kruna fiksirana uz euro te je Danska u režimu Europskog tečajnog mehanizma ERM II) gdje je središnja banka u rujnu povećala negativnu depozitnu stopu (-0,75%), pa je tamošnja velika komercijalna banka (Jyske Bank) najavila proširenje negativne kamatne stope na štednju od -0,6% i za depozite iznad 100 tisuća eura (dosad je ona primjenjivana samo na izrazito visoke depozite, više od milijun eura).

Financijska pismenost

Hrvatska gospodarska komora tijekom cijele godine organizira i provodi različite edukativno-informativne aktivnosti radi unaprjeđenja financijskih znanja i podizanja financijske pismenosti građana, posebice mladih, i poslovnih subjekata. Aktivnosti se provode putem mreže županijskih komora uspješnom suradnjom s institucionalnim partnerima i članicama udruženja financijskih institucija koje djeluju u okviru HGK (banke, osiguravatelji, investicijski i mirovinski fondovi, investicijska društva te ostale članice).

HGK nizom aktivnosti namijenjenih studentima, učenicima srednjih škola i građanima tradicionalno obilježava Svjetski dan investicijskih fondova i Svjetski dan štednje te Svjetski i Europski tjedan novca. Posebna je pozornost pridana učenicima srednjih škola na Danima otvorenih vrata te projektom „Više znamo, bolje razumijemo“ provedbom edukacija u nekoliko tematskih cjelina: financijska pismenost općenito, bankarstvo, osiguranje, investicijski i mirovinski fondovi te tržište kapitala. Do kraja rujna u 2019. godini na edukacijama je sudjelovalo više od 1000 učenika i profesora srednjih škola te studenata u 10 gradova, uz tisak popratnih brošura.

KRATICE

HGK	Hrvatska gospodarska komora
HNB	Hrvatska narodna banka
EU	Europska unija
DZS	Državni zavod za statistiku
RH	Republika Hrvatska
DMFI	Druge monetarne financijske institucije
DPS	Državna poticajna sredstva

Opće napomene:

Ovu analizu izrađuje i za nju je odgovoran HGK. Informacije, mišljenja, analize i zaključci koji se iznose temelje se na javnim statističkim i ostalim informacijama što potječu iz izvora u čiju se potpunost i točnost HGK pouzdaje, ali za koje ne jamči. Utoliko su informacije, mišljenja, analize i zaključci izneseni u ovoj publikaciji podložni promjenama koje ovise o promjenama izvora informacija te o promjenama koje nastupe od trenutka pisanja teksta do njegovog čitanja. Ova publikacija ili njeni dijelovi ne mogu se kopirati ili bilo kako drukčije reproducirati bez navođenja izvora.

